

УДК 332.83

Ступнікер Г.Л.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, економіки
і управління персоналом підприємства
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*

Спиридонова К.О.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, економіки
і управління персоналом підприємства
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*

ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ПОЗИЦІЇ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

ASSESSMENT OF ACTIVITY OF CONSTRUCTION COMPANIES ACCORDING TO THE FORMATION OF THEIR FINANCIAL RESULTS

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто роль будівельної галузі у вітчизняній економіці. Досліджено динаміку формування фінансових результатів діяльності будівельних підприємств та проаналізовано їх структуру за ознакою розміру. Визначено, що найбільш вагоме значення в отриманні загальної величини прибутку мають великі підприємства.

Ключові слова: будівельна галузь, будівництво, будівельний комплекс, витрати, прибуток, фінансовий результат.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрена роль строительной отрасли в отечественной экономике. Исследована динамика формирования финансовых результатов деятельности строительных предприятий и проанализирована их структура по признаку размера. Определено, что наиболее весомое значение в получении общей величины прибыли имеют большие предприятия.

Ключевые слова: строительная отрасль, строительство, строительный комплекс, расходы, прибыль, финансовый результат.

ANNOTATION

The article deals with the role of the construction industry in the national economy. Dynamics of formation of construction companies' financial results is researched and their structure according to their size is analyzed. Large construction companies make the largest contribution to the gross profit.

Keywords: construction industry, construction, construction complex, costs, profit, financial result.

Постановка проблеми. Впродовж останніх років спостерігається негативна динаміка збитковості діяльності будівельних підприємств України, обумовлена стабільним перевищенням їхніх витрат над отриманими доходами. Це дає змогу дійти висновку про несприятливий фінансово-економічний стан будівельних підприємств на сучасному етапі та необхідність з'ясування ключових чинників впливу на підвищення ефективності їх діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні тенденції на будівельному ринку формуються під впливом макроекономічних тенденцій, від яких, своєю чергою, залежать настрої й очікування потенційних покупців. Негативна ситуація, що склалася в національній економіці впродовж останніх років, призупинила

обсяги та строки реалізації більшості проектів будівництва в Україні.

Як зазначає Н. Гуштик [1], державне управління є чинником, який сприяє розвитку будівельної галузі, оскільки саме законотворча роль держави реалізується в розробці та прийнятті нормативно-правових актів, будівельних норм, стандартів, що визначають правила й умови функціонування підприємств будівельної галузі. Однак унаслідок занадто високого адміністративного втручання з боку державних органів, що прагнуть застосувати свої контролюючі функції не для здійснення регулюючих дій, а для посилення адміністративного тиску, виробничі суб'єкти вітчизняної економіки отримують «небажаного учасника» будівельного процесу.

У своїх дослідженнях Л.В. Сорокіна також приділяє увагу макроекономічним чинникам впливу на особливості функціонування підприємств будівельного комплексу [3, с. 69]. Вона вказує на те, що будівельна галузь за сутністю своєї діяльності має детермінувати процес і обсяги нагромадження капіталу в країні, але впродовж останнього десятиліття не виконує своєї капіталоутворюючої ролі. Відсутність ефективного державного регулювання призвела до відставання темпів нагромадження капіталу у сфері виробничої діяльності будівельних підприємств та глибоких структурних диспропорцій у галузі будівництва: її внесок у валовий внутрішній продукт з 2002 по 2010 р. не перевищував 5%. Як слушно зауважує автор, діяльність будівельних підприємств спрямована насамперед на задоволення внутрішнього споживання домогосподарств, у той час як створення промислових потужностей мають для портфеля замовлень далеко не першочергове значення.

Н.А. Петрищенко також уважає стан будівельного комплексу країни індикатором її соціально-економічного розвитку, оскільки тісні міжгалузеві зв'язки будівництва та чорної металургії,

машинобудування, енергетики, деревообробної промисловості обумовлюють особливу роль будівельної галузі у вирішенні низки ключових економічних завдань, що постають перед урядовими структурами в сучасних кризових умовах розвитку економіки України та її регіонів.

Мета статті полягає в аналізі динаміки економічної діяльності будівельних організацій за ознакою їх розміру та вкладу в загальну величину фінансових результатів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будівельний ринок, як і будь-який інший, активно відреагував на зміни, які відбулися в країні внаслідок поширення кризових явищ. У зв'язку з цим більшість банківських установ суттєво скоротили, майже до повного закриття, програми іпотечного кредитування житлового будівництва.

Сучасному будівельному комплексу України доводиться вирішувати низку ключових завдань, зокрема тих, що стосуються вдосконалення діючих будівельних норм. Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства постійно вживаються заходи щодо оновлення кошторисно-нормативної бази України: розроблено та проведено експертизу майже 3 000 норм національних стандартів та близько 100 норм галузевих стандартів [6]. Упровадження оновлених ресурсних елементних кошторисних норм, розроблених з урахуванням новітніх технологій, сучасних будівельних матеріалів та техніки, дає можливість учасникам будівництва достовірно визначати вартість будівництва. Більш того, застосування економічно обґрунтованої кошторисно-нормативної бази має сприяти підвищенню інвестиційної привабливості будівельних підприємств, а модернізація системи визначення кошторисної вартості будівництва і підвищення обґрунтованості договірних цін у будівництві позитивно впливатиме на прозорість відносин підрядників та замовників.

Відповідно до КВЕД-2010, економічна діяльність «будівництво» охоплює загальні та спеціалізовані роботи з будівництва будівель і споруд. Ця діяльність включає нове будівництво, ремонтні роботи, розширення та реконструкцію, зведення будівель зі збірних конструкцій на місці ведення робіт, будівництво тимчасових об'єктів. Загальне будівництво включає будівництво цілісних житлових комплексів, офісних будівель, магазинів та інших громадських, комунальних або сільськогосподарських будівель тощо, інженерних споруд, таких як автомобільні дороги, вулиці, мости, тунелі, залізниці, аеродроми, порти та інші водні об'єкти, іригаційні системи, каналізація, промислові об'єкти, трубопроводи та лінії електропередачі, спортивні комплекси тощо.

Продукцією в будівельній галузі є завершені та введені в експлуатацію об'єкти та підприємства (житлові будинки, адміністративні споруди, заводи, фабрики, шляхи, електростанції

та інші об'єкти, що утворюють основні фонди для всіх галузей господарства).

Як правило, мету управління будівництвом визначають як досягнення високих поточних техніко-економічних показників та кінцевого фінансового результату – прибутку, а також створення умов для його зростання в перспективі при дотриманні конкретних термінів введення об'єктів за мінімальних витрат.

За договором підряду в ціну будівельної продукції включаються витрати, які здійснювалися за період від дати укладання договору до дати його завершення. Також у ціну будівництва можуть включатися інші витрати, яких зазнав підрядник при укладенні договору підряду, якщо існує ймовірність достовірної оцінки цих витрат. Доходи і витрати протягом виконання договору підряду визнаються з урахуванням ступеня завершеності робіт, якщо кінцевий фінансовий результат цього договору може бути достовірно оцінений [5].

Принципи групування витрат та ціноутворення в будівництві базуються на нормативно-розрахункових показниках і поточних цінах трудових та матеріально-технічних ресурсів. Нормативними показниками є ресурсні елементні кошторисні норми. На основі цих норм та поточних цін на трудові та матеріально-технічні ресурси визначаються прямі витрати у вартості будівництва.

Зважаючи на те, що підприємницький ризик у будівництві значно вище, ніж в інших галузях економіки, будівельні підприємства значно завищували витрати на створення будівельної продукції, тим самим опосередковано сприяли підвищенню вартості будівництва.

У 2015 р. спостерігається певне позбавлення виконання будівельно-монтажних робіт. При цьому обсяги виконаних будівельних робіт та індекси будівельної продукції розподілилися досить нерівномірно за регіонами України: 53,5% припадає на м. Київ (20,9%) та чотири з двадцяти чотирьох областей: Дніпропетровську (10%), Харківську (8,9%), Полтавську (7,5%), Львівську (6,2%). В областях, що мають менший промисловий, інфраструктурний і науково-технічний потенціал, виконано в декілька разів менше обсягів будівельних робіт, це: Житомирська, Закарпатська, Кіровоградська, Луганська, Херсонська, Чернігівська області [4].

Динаміку фінансових результатів до оподаткування будівельних підприємств, згідно з даними Державної служби статистики України, з розподілом за розміром (на великі, середні, малі підприємства) за період 2010–2014 рр. наведено на рис. 1. У 2010–2014 рр. фінансовий результат до оподаткування будівельних підприємств має негативне значення. При цьому спостерігається суттєве зростання негативного фінансового результату до оподаткування будівельних підприємств – з 4418,2 млн. грн. у 2010 р. до 27288,4 млн. грн. у 2014 р.

Таблиця 1

Кількість будівельних підприємств в Україні в 2010–2014 рр.

Роки	Великі		Середні		Малі	
	%	од.	%	од.	%	од.
2010	0	10	3,9	1499	96,1	36706
2011	0	10	3,9	1453	96,1	36081
2012	0	12	4,1	1389	95,9	32676
2013	0	13	3,4	1214	96,9	34958
2014	0	4	3,1	930	96,9	28851

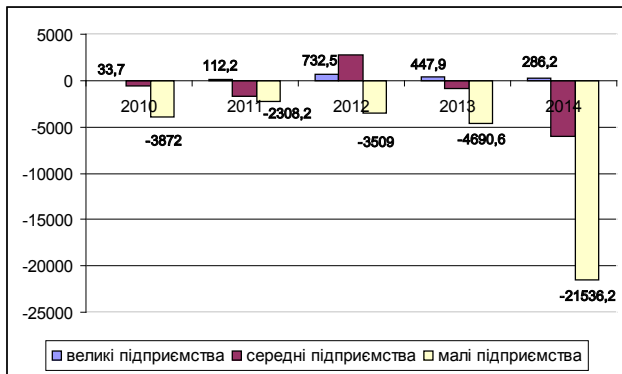

Рис. 1. Динаміка фінансового результату до оподаткування будівельних підприємств, млн. грн.

Водночас прибуток, що отримують великі будівельні підприємства, протягом аналізованого періоду знижується в 2013–2014 рр. на 13% та 36,1% відповідно. Малі будівельні підприємства на протязі 2010–2014 рр. отримують збиток, величина якого значно зросла в 2014 р. – на 359,1%.

Загальна кількість будівельних підприємств знизилася з 38 125 одиниць у 2010 р. до 29 785 одиниць у 2014 р., або на 21,9%. Їх розподіл за ознакою розміру наведено в табл. 1.

Таким чином, спостерігається стійка тенденція до скорочення середніх підприємств (на 37,96% у 2014 р. порівняно з 2010 р.), кількість великих підприємств зростала протягом 2010–2013 рр., однак значно знизилася в 2014 р. – на 69,2%.

Варто зазначити, що великі будівельні підприємства в 2014 р. отримали 286,2 млн. грн. фінансового результату до оподаткування, із загальної величини якого прибуток у розмірі 297,4 млн. грн. отримали 50% великих будівельних підприємств, інша половина отримала збиток у розмірі 11,2 млн. грн. Середні будівельні підприємства в цьому ж періоді отримали збиток у 6038,4 млн. грн., та збитковими є 40,7%, збиток яких складає 9690,2 млн. грн. Фінансовий результат до оподаткування малих будівельних підприємств склав -21536,2 млн. грн., при цьому на 37,1% збиткових малих будівельних підприємств припадало 23882,7 млн. грн. збитку.

Висновки. Будівельна галузь особливо гостро відчула вплив сучасних кризових умов на функціонування економічних процесів. При цьому відсутність дієвої державної підтримки сприяла зниженню прибутковості будівництва, а регулювання цін на будівельну продукцію за

допомогою традиційних заходів інвестиційних рестрикцій у вигляді обмеження кредитів, що надаються комерційними банками, лише зменшило кількість потенціальних інвесторів. Це призвело до уповільнення розвитку будівельних підприємств, посилюючи ризики їх діяльності.

Проведений аналіз динаміки економічної діяльності будівельних організацій за ознакою їх розміру та вкладу в загальну величину фінансових результатів дав змогу дійти до висновку, що для будівельного комплексу України актуальним є першочергова увага держави до вирішення виробничих проблем малих будівельних підприємств.

На нашу думку, стимулювання розвитку діяльності таких виробничих суб'єктів має здійснюватися на основі поглибленого аналізу різноманітних аспектів їх функціонування, зокрема розробки детального аналізу фактичних витрат по всім структурним складовим собівартості будівельно-монтажних робіт.

В умовах обмеження фінансових можливостей для залучення інвесторів будівельним підприємствам необхідно змінювати стратегію і тактику реалізації інвестиційних проектів і посилювати економічне обґрунтування цін на будівельну продукцію.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гуштик Н. Державне управління в галузі будівництва: ретроспективний аналіз / Н. Гуштик // Ефективність державного управління : збірник наукових праць. – 2013. – Вип. 7. – С. 204–212.
2. Сорокіна Л.В. Дослідження впливу макроекономічних регуляторів на динаміку нагромадження капіталу у будівництві України / Л.В. Сорокіна // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 6. – С. 69–81 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_6_10.
3. Ступнікер Г.Л. Дослідження чинників активізації житлового будівництва в Україні / Г.Л. Ступнікер, Т.Ю. Загорельська // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2015. – № 10/1. – Т. 23. – Вип. 9(1). – С. 47–53.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти»: Наказ Мініфіну від 28.04.2001 р. № 205 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0433-01>.
6. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minregion.gov.ua>.